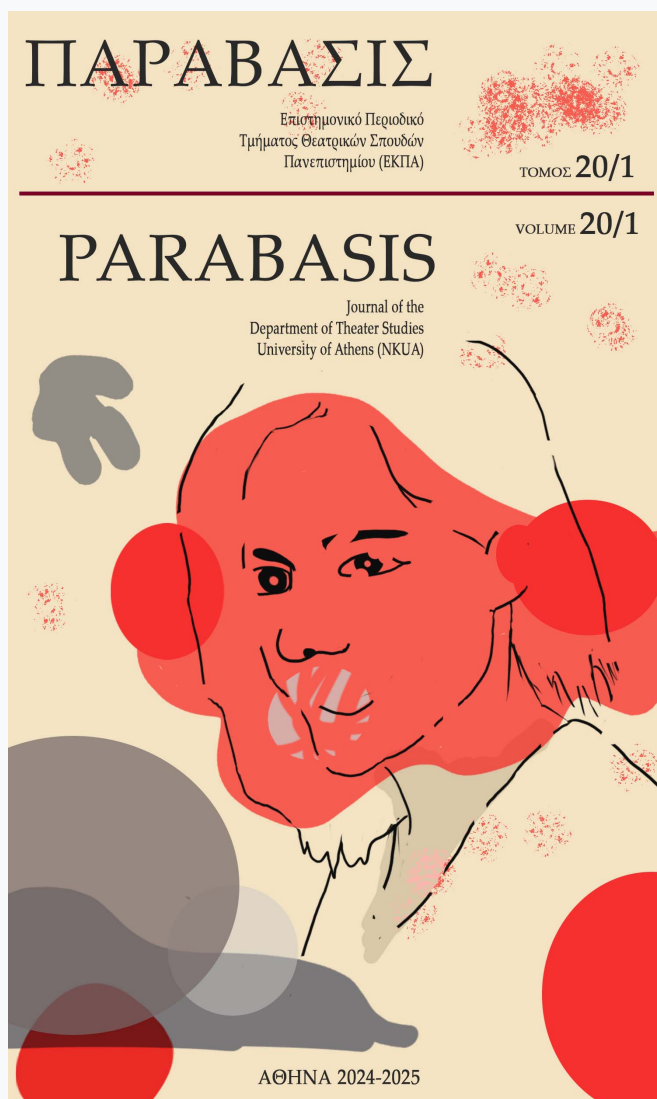

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ/PARABASIS

Vol 20, No 1 (2025)

Italian Theatre in the 21st Century (Special Issue)

**ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ
ΜΕΛΕΤΗ-ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ
[REVISITING THE CRITICAL RESEARCH INTO
DIMITRIS DIMITRIADIS' THEATRICAL WORK ON
THE OCCASION OF WALTER PUCHNER'S
MONUMENTAL STUDY]**

Dimitra Kondylaki

doi: [10.12681//.43347](https://doi.org/10.12681//.43347)

To cite this article:

Kondylaki, D. (2025). ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ-ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ [REVISITING THE CRITICAL RESEARCH INTO DIMITRIS DIMITRIADIS' THEATRICAL WORK ON THE OCCASION OF WALTER PUCHNER'S MONUMENTAL STUDY]. *ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ/PARABASIS*, 20(1), 591–601. <https://doi.org/10.12681//.43347>

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

**ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ
ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ-ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ**

*Το θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη.
Ένα δοκίμιο για τον θεατρικό μεταμοντερνισμό,
Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2023**

Είναι αναμφισβήτητο ότι με το βιβλίο *Το θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη. Ένα δοκίμιο για τον θεατρικό μεταμοντερνισμό*, που υποδεχθήκαμε στη σειρά «Θέατρο: Τέχνη – Κοινωνία – Πολιτική» της Νεφέλης, ο Βάλτερ Πούχνερ έχει επιτελέσει έναν πραγματικό άθλο. Όχι μόνο γιατί το βιβλίο αυτό κλονίζει στον ακαδημαϊκό χώρο το στάτους του «outsider» που συνόδευε τον Δημήτρη Δημητριάδη για δεκαετίες εγκυρώνοντάς τον ως κορυφαίο δραματουργό: μ’ αυτή την έννοια αποτελεί αναμφίβολα σταθμό στην πρόσληψή του.¹ Αλλά και γιατί το εν λόγω βιβλίο ζητά να καλύψει σφαιρικά κι εξαντλητικά ένα έργο, το οποίο στον πυρήνα του έχει τη φιλοδοξία του ανεξάντλητου – κάτι που επιβεβαιώνεται τόσο από την εντυπωσιακή έκταση των θεατρικών έργων του Δημητριάδη, πλέον των εξήντα, όσο και από τη διαρκή του, ακατάπαυστη νέα παραγωγή. Συμπεριλαμβάνοντας και όλα τα ανέκδοτα θεατρικά του έως το 2019, το βιβλίο αυτό έχει λοιπόν στην καρδιά του, κατά κάποιον τρόπο, το παράδοξο, καθώς αναμετράται με μια θεατρολογική υπερφιλοδοξία ανάλογη, σχεδόν, με τη δραματουργική υπερφιλοδοξία του υπό μελέτη συγγραφέα. Ο Βάλτερ Πούχνερ με εντυπωσιακή ερευνητική λαιμαργία, εμπρίθεια και παιδαγωγική φροντίδα, φιλοδοξεί η θεατρολογική έρευνα να καλύψει εν συνόλω κάθε περιοχή του μελετώμενου έργου. Επιχειρεί, δηλαδή, να διευρύνει τη θεατρολογική ανάλυση σε ποσοτική και ποιοτική έκταση αντίστοιχη

* Επεξεργασμένη μορφή της εισήγησης στην παρουσίαση του βιβλίου του Επίτιμου και Ομότιμου καθηγητή του ΕΚΠΑ Βάλτερ Πούχνερ, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2023 στον χώρο S22 των εκδόσεων Νεφέλη. Εκτός της γράφουσας, για το βιβλίο μίλησαν επίσης η Καίτη Διαμαντάκου, Καθηγήτρια Θεατρολογίας ΕΚΠΑ και η Καλλιόπη Εξάρχου, Αν. Καθηγήτρια Θεατρολογίας ΑΠΘ. Αποσπάσματα από τα θεατρικά έργα του Δημήτρη Δημητριάδη διάβασαν η Θεοδώρα Λούκας και ο Βάλτερ Πούχνερ. Τη μουσική επένδυση του βιβλίου φρόντισε ο Κώστας Μπαλταζάνης, μουσικός και συνθέτης. Την εκδήλωση συντόνισε ο Κωνσταντίνος Μπούρας, λογοτέχνης, θεατρολόγος, κριτικός. Την εκδήλωση τίμησε με την παρουσία του ο Δημήτρης Δημητριάδης.

¹ Βλ. και Βάλτερ Πούχνερ, «Οι δρόμοι της πρόσληψης και η θέση του Δημήτρη Δημητριάδη στην ελληνική δραματουργία», στο: *Το θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη. Ένα δοκίμιο για τον θεατρικό μεταμοντερνισμό*, Εκδόσεις Νεφέλη, «Θέατρο: Τέχνη - Κοινωνία - Πολιτική», 2023, σ. 37.

με εκείνη του πρωτοτύπου – και εν πολλοίς το καταφέρνει, στο μέτρο των χρονολογικών ορίων που έχουν τεθεί και τα οποία είναι εξ ορισμού πεπερασμένα εφόσον ο Δημητριάδης συνεχίζει ακάθεκτος και μετά το 2020 – όπως και οι μελέτες που τον αφορούν.² Η δραματουργική ανάλυση πραγματοποιείται μάλιστα σε συνδυασμό με μια παρουσίαση του συνόλου της λογοτεχνικής του παραγωγής. Δύσκολα θα εντοπίσει κανείς κάτι αντίστοιχο στα διεθνή θεατρολογικά δεδομένα.

Δεν είναι όμως μόνο η πληρότητα που εντυπωσιάζει. Αλλά και η γλαφυρή γλώσσα του βιβλίου και η διεισδυτικότητά του, ταυτόχρονα, με την άγρυπνη μέριμνα για την επιστημονική τεκμηρίωση και τον διάλογο με τις ήδη υπάρχουσες ερευνητικές συμβολές στην προσέγγιση του σύνθετου αυτού έργου. Επίσης, η ένταξη σ' αυτό άγνωστων στο ευρύτερο κοινό βιογραφικών στοιχείων του Δημήτρη Δημητριάδη και η σχολιασμένη αναφορά στα περιεχόμενα που περιλαμβάνουν από μεταφράσεις και στοχασμούς έως δοκίμια και συνεντεύξεις. Είναι, λοιπόν, πάνω απ' όλα ένα βιβλίο λειτουργικό· ένα εγχειρίδιο για την πλοήγηση στο ευρύτερο αλλά κυρίως το θεατρικό έργο του Δημητριάδη, κι αυτό, όχι μόνο για θεατρολόγους αλλά και για ηθοποιούς, ανθρώπους του θεάτρου και σπουδαστές που ζητούν να κατατοπιστούν στην αχανή αυτή παραγωγή. Μ' αυτή την έννοια, είναι ιδιαίτερα εύστοχος ο τρόπος ταξινόμησης που ο συγγραφέας υιοθετεί διακρίνοντας τα έργα ανάλογα με τον αριθμό των προσώπων σε μονολόγους, διαλόγους, ολιγοπρόσωπα και πολυπρόσωπα χωρίζοντάς τα χρονολογικά σε τρεις περιόδους (1965, 1966 – 1999 / 2000 – 2009 / 2010 – 2019).

Κρίνοντας από τους υποτίτλους που ο ίδιος τους δίνει, η γκάμα των ειδών στο έργο του Δημητριάδη ανοίγεται σαν πολύχρωμη βεντάλια: από Κλασική και Κοσμική τραγωδία έως Θεατρικό ποίημα, Όπερα, Ηθογραφία, Βουβή ταινία (Un film muet) κ.ά. ενώ και τα θέματά του εκτείνονται σε δυσεύρετη ποικιλία. Αλλά καθώς θέματα και είδη διασταυρώνονται συχνά και αλληπάλληλα, μια αυστηρή –είτε θεματολογική, είτε ειδολογική– κατάταξη, θα ήταν μάλλον αδιέξοδη. Ο διαχωρισμός που προτείνεται εδώ είναι ο πλέον πρόσφορος. Καθαρίζει μεθοδολογικά το τοπίο και διευκολύνει την αναγνωστική πρόσβαση σ' αυτό, κάτι πραγματικά πολύτιμο.

Έχοντας επίσης αφιερώσει η ίδια μια μονογραφία στον «θεατρικό Δημητριάδη»,³ προτείνοντας τις πρώτες κατευθύνσεις στην ανάγνωση του έργου του, θεωρώ σημαντικό, ταυτόχρονα, να τονίσω την καταγωγική σχέση του συγγραφέα με τη γραφή, όπως την προσεγγίζει η νέα λογοτεχνική κριτική της δεκαετίας του 1960. Η σχέση του Δημητριάδη με τη γραφή ορίζεται ως μια σχέση εκστατική,⁴ μια αναζήτηση της υπέρβασης των ορίων στο πεδίο της γλώσσας. Ο

² Θα ήθελα να αναφερθώ ειδικότερα στο κεφάλαιο που ενέταξα στο τελευταίο βιβλίο μου: «Ο πειρασμός της ηθογραφίας», στο: Δήμητρα Κονδυλάκη, *Η γλώσσα του σύγχρονου θεάτρου στον ορίζοντα της λογοτεχνίας*, Εκδόσεις Νεφέλη, «Θέατρο: Τέχνη – Κοινωνία – Πολιτική», 2023.

³ Δήμητρα Κονδυλάκη, *Ο θεατρικός Δημήτρης Δημητριάδης. Εξερευνώντας τη δυνατότητα του αναπάντεχου*, Εκδόσεις Νεφέλη, «Θέατρο: Τέχνη - Κοινωνία - Πολιτική», 2015. Υποψήφιο καλύτερο θεατρολογικό σύγγραμμα της Ένωσης Θεατρικών και Μουσικών Κριτικών 2016.

⁴ Λέγοντας «εκστατική» υιοθετώ τη δική του διατύπωση: «(...) τα όρια του ανθρώπου υπερβαίνονται με την έκσταση, με την ένταση της εσωτερικής εμπειρίας που είναι μια τάση προς το

όρος «Υπερλογοτεχνία» που ο ίδιος επινοεί με αφορμή την *Ανθρωπωδία* συνδέεται ακριβώς με αυτή την τάση προς το Ανέφικτο και το Ανεξέλεγκτο και την ένταση της συγγραφικής εμπειρίας που αναζητά. Δεν πρόκειται απλώς για ένα ερμηνεύμα της φιλοσοφικής κοσμοθέασής του, αλλά υπεισέρχεται στο ποιητικό του ιδίωμα. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Δημητριάδης δίνει μικρότερη σημασία στο περιεχόμενο ή στην ηθοποιητική λειτουργία του θεάτρου, αλλά ότι αποδίδει στη μαγεία της γλώσσας και τον ηθο-ποιητικό ρόλο, κάτι που μπορεί κανείς έντονα να το διακρίνει στις καλύτερες στιγμές του όπως η *Λήθη*,⁵ η *Ζάλη*,⁶ ο *Κυκλισμός*⁷ ή το *Ινσένσο*.⁸ Ο ίδιος ως δραματουργός αναζητά εμμονικά τη διαθεσιμότητα εκείνη που θα τον ανοίξει στην «υπαγόρευση» της Γλώσσας και του Ρυθμού, κάτι σαν ποιητική μέθη. Μ' αυτή την έννοια, ο «θάνατος του συγγραφέα» δεν συνιστά στην περίπτωση του «αδιέξοδο ιδεολόγημα»,⁹ όπως υποστηρίζεται· αντίθετα, έχω την πεποίθηση πως τον ορίζει συστατικά.

Το θέμα είναι ιδιαίτερα σύνθετο, καθώς είναι αναμφισβήτητη η αφοσίωσή του στο Δράμα και στον Μύθο, που είναι, κατά τον Αριστοτέλη, η «ψυχή της τραγωδίας». Η αφοσίωσή του, όμως, στο Δράμα συμπορεύεται με την «αποκαλυπτική» διάσταση της γραφής που ο ίδιος υπηρετεί, με μια απώλεια ελέγχου, με μια άνευ όρων παράδοση στη γοητεία που του ασκούν οι λέξεις. Αντανακλώντας ευθέως τις θεμελιώδεις αναφορές του, τον Ζαν Ζενέ, τον Ζωρζ Μπατάιγ και τον Μωρίς Μπλανσό, αυτή η κατεύθυνση είναι εμφανής στο «ευαγγελικό»¹⁰ ύφος και στην τελετουργική / καρναβαλική διάσταση της γλώσσας και της πλοκής πλείστων κειμένων του, θεατρικών και μη. Εκείνο, ωστόσο, που μοιάζει να ορίζει αυτό το σύμπαν «όπου η ποιητικότητα κι η γλωσσική ομορφιά είναι διαρκώς παρούσες»¹¹, κατά τη διατύπωση του Πούχνερ, είναι η γραφή ως διαδικασία απεύθυνσης και προσφοράς που καταργεί τον διαχωρισμό των ειδών, όχι το Έργο ως κλειστή δημιουργία. Έτσι λοιπόν, είναι θεμιτό να σκεφτεί κανείς ότι τα επιμέρους έργα και το Έργο που αυτά συναποτελούν συγκροτείται εδώ *ακόμη περισσότερο*, από τον αναγνώστη, σύμφωνα ακριβώς με τη μεταδομιστική οπτική του Ρολάν Μπαρτ, ο οποίος μεταθέτει το βάρος από το «μήνυμα του συγγραφέα-θεού»¹² στην ερμηνεία:¹³ Μ' άλλα λόγια, οι αναγνώστες είναι εκείνοι που φιλτράρουν, αποκρυσταλλώνουν,

Ανέφικτο το οποίο δε δίνει καμια απάντηση και δεν χαρίζει καμια γαλήνη», στο: Δημήτρης Δημητριάδης, «Η πρόσ-τυχη κατεύθυνση», Εισαγωγή στο: Georges Bataille, *Η ιστορία του ματιού*, εισ. - μετ. Δ. Δημητριάδη, Εκδόσεις Άγρα, γ' ανατύπωση, 1985, σ.13.

⁵ *Λήθη και άλλοι τέσσερις μονόλογοι*, Εκδόσεις Άγρα, 2000.

⁶ *Η ζάλη των ζώων πριν τη σφαγή*, Θέατρο του Νότου / Ίνδικτος, 2008.

⁷ *Ο κυκλισμός του τετραγώνου*, Εκδόσεις Νεφέλη, 2013.

⁸ *Ινσένσο*, όπερα, Εκδόσεις Ίνδικτος, 2007 / Σαιξπηρικό, 2013.

⁹ Βάλτερ Πούχνερ, «Αντί εισαγωγής», ό.π., σ. 21.

¹⁰ Βλ. και στο ίδιο, σ. 20.

¹¹ Στο ίδιο, σ. 599.

¹² Roland Barthes, «La mort de l'auteur», στο: *Essais critiques IV. Le bruissement de la langue*, Seuil, Paris, 1984, σ. 40.

¹³ Αντίστοιχη θέση εξέφρασα στο άρθρο «Δημήτρης Δημητριάδης ή Η επιθυμία του κειμένου», Περ. *Ποίηση* 26 (Φθιν. – Χειμ. 2005), σσ. 226-230, το οποίο αναδημοσιεύτηκε στο : *Ο θεατρικός Δημήτρης Δημητριάδης. Εξερευνώντας τη δυνατότητα του αναπάντεχου*, Εκδόσεις Νεφέλη, 2015, σ. 61-66.

επιβάλλουν το έργο – πόσο μάλλον που αυτό το έργο δεν είναι περικλειστο στον κόσμο των λέξεων αλλά επιλέγει συνειδητά και αμετάκλητα ως προορισμό τη σκηνή. Αυτός είναι ο λόγος, θεωρώ, που, από την πληθωρική παραγωγή του θεατρικού Δημητριάδη, αναγνωρίζουμε σε συγκεκριμένα κείμενα το ιδίωμά του, το ιδίωμα που τον καθιέρωσε, ενώ άλλα –ίσως όχι τυχαία–, παρέμειναν στην αφάνεια. Γι' αυτό, ειδικά στην περίπτωση του, η σκηνική, εκδοτική και κριτική πρόσληψη έχουν καταλυτική σημασία.

Όπως διαπιστώνει και ο Βάλτερ Πούχνερ, ο Δημητριάδης, σε αντίθεση με τους περισσότερους νεοέλληνες δραματουργούς, δεν εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα ως θεατρικός συγγραφέας, ούτε υπάκουε σε κανόνες «θεατρικούς», σε συμφωνία με την επικρατούσα αισθητική από τη δεκαετία του 1970 και εξής¹⁴. Έως και τη δεκαετία του 1990, το κοινό τον ταύτιζε κυρίως με την ιδιότητα του μεταφραστή αλλά και του συγγραφέα του *Πεθαίνω σαν χώρα*, έργου που προσείλκυσε από την πρώτη στιγμή το ενδιαφέρον σημαντικών Ελλήνων διανοουμένων σαν τον Δημήτρη Μαρωνίτη ο οποίος είχε προλογίσει την α' έκδοση του εμβληματικού αφηγήματος το 1979¹⁵ ή τη Ρέα Γαλανάκη, που είχε δημοσιεύσει σχετικό άρθρο στον *Πολίτη* αμέσως μετά.¹⁶ Το *Πεθαίνω σαν χώρα*¹⁷ αλλά και η *Ανάθεση*,¹⁸ κείμενα που κεντρίζουν το ενδιαφέρον των ανθρώπων της σκηνής από τότε που γράφτηκαν έως και σήμερα, είναι εκείνα που τον επιβάλλουν στο θέατρο σε αντίθεση με τα πρώτα θεατρικά του, τη *Νέα εκκλησία του αίματος*,¹⁹ το *Ύψωμα*²⁰ και η *Άγνωστη αρμονία του άλλου αιώνα*,²¹ τα οποία, ενώ συζητιούνται στον χώρο των γραμμάτων, δεν βρίσκουν ποτέ τον δρόμο τους στη σκηνή. Είναι χαρακτηριστική η εντύπωση του κορυφαίου Έλληνα σκηνοθέτη Λευτέρη Βογιατζή, ο οποίος στη συζήτησή μας με αφορμή τον *Τόκο*, σχολίαζε ότι, παρότι τα έργα εκείνα τον γοήτευαν, δεν τόλμησε ποτέ να τα αγγίξει λόγω των «γιγαντιαίων»²² τους διαστάσεων.

Το πρώτο έργο που εγκαθιστά τον Δημητριάδη στο ελληνικό θεατρικό τοπίο είναι η *Αρχή της ζωής* το 1995²³ – παρά την συλλήβδην απορριπτική στάση της κριτικής που οδηγεί στο πρόωρο κατέβασμα της παράστασής του. Σ' αυτή την

¹⁴ Για την «άτυπη πρόσληψη» του Δημήτρη Δημητριάδη στην Ελλάδα (Πούχνερ, ό.π. 39), βλ. και Γιώργος Πεφάνης, «Η σύγχρονη ελληνική δραματουργία (2000-2016). Καθεστώα ιστορικότητας, το ζήτημα της χαρτογράφησης και της περιοδολόγησης», στο: *Θέματα λογοτεχνίας* τχ. 57 (2017), σ. 165-185.

¹⁵ Δημήτρης Ν. Μαρωνίτης, «Η αθανασία είναι οι λέξεις», προλόγισμα στην α' έκδοση του *Πεθαίνω σα χώρα. Σχέδιο ενός μυθιστορήματος*, Λέσχη, 1979. Επανεκδόθηκε στην α' έκδοση της Άγρας, 1980.

¹⁶ Ρέα Γαλανάκη, «Η κατάργηση του ρομαντικού συμβολισμού γυναίκα (φύση) – χώρα», *Πολίτης*, τχ. 38, Οκτ. – Νοέμ. 1980.

¹⁷ Ό.π.

¹⁸ Δημήτρης Δημητριάδης, *Η ανθρωπωδία. Η ανάθεση. Προοίμιο σε μια χιλιετία*. Άγρα, 1986.

¹⁹ Δημήτρης Δημητριάδης, *Η νέα εκκλησία του αίματος. Μια θεατρική ανάταση*, Άγρα, 1983.

²⁰ Δημήτρης Δημητριάδης, *Το ύψωμα*, Άγρα, 1990.

²¹ Δημήτρης Δημητριάδης, *Η άγνωστη αρμονία του άλλου αιώνα*, Άγρα, 1992.

²² «Η διάσταση του χάους. Μια συζήτηση για τον *Τόκο*: Ο Δημήτρης Δημητριάδης και ο Λευτέρης Βογιατζής μιλούν με τη Δήμητρα Κονδυλάκη», στο: «Ο θεατρικός Δημήτρης Δημητριάδης», ό.π., σ. 100.

²³ Βλ. και Πούχνερ, ό.π., σ. 39.

αιφνιδιαστική είσοδο στο θέατρο παίζει τον σημαντικότερο ρόλο η σκηνοθετική εμπλοκή του Στέφανου Λαζαρίδη που συνομιλεί σε βάθος με τον συγγραφέα.

Η ερευνητική ενασχόληση με το θεατρικό έργο του Δημητριάδη τη δεκαετία του 1990 ήταν πολύ περιορισμένη, σχεδόν ανύπαρκτη. Εκείνος που τον είχε πρώτος εντοπίσει, ως ανερχόμενη δύναμη στον χώρο του θεάτρου, ήταν πάντως ο Βασίλης Παπαγεωργίου έχοντας δημοσιεύσει στο θεατρικό περιοδικό *Εκκύκλημα* ένα άρθρο με τίτλο: «Δημήτρης Δημητριάδης και το μέγεθος του δραματικού» (1990). Εκείνος είχε αναλάβει να γράψει και για την *Αρχή της ζωής* στο Πρόγραμμα της παράστασης που ανέβηκε στο Αμόρε. Από την πλευρά του, ο Δημήτρης Τσατσούλης υπήρξε ο μόνος από τους κριτικούς της εποχής που επιφύλαξε θετική υποδοχή στο έργο αυτό.²⁴

Η δική μας πρώτη συνάντηση ανάγεται στην εποχή ακριβώς που ετοιμαζόταν η παράσταση εκείνη, αφού ενέδωσε στις έντονες πιέσεις μου να του πάρω συνέντευξη για ένα (ανύπαρκτο ακόμη) περιοδικό που είχαμε τότε ξεκινήσει στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ στο Πάντειο το 1994²⁵ – στην ομάδα συμμετείχε (με ψευδώνυμο) και η ηθοποιός Θεοδώρα Λούκας. Η μυθιστορηματική σχεδόν εκείνη συζήτηση με αφετηρία όχι το θέατρο αλλά την εισαγωγή του στην *Ιστορία του ματιού* του Ζωρζ Μπατάιγ²⁶ αποτέλεσε το πρόπλασμα όλης της δημιουργικής συνομιλίας που αναπτύχθηκε μεταξύ μας τα επόμενα χρόνια. Αναδημοσιευμένη σε δυο ξεχωριστές κατοπινές εκδόσεις, γνώρισε πολλές ετεροαναφορές από τότε.²⁷

Δέκα χρόνια αργότερα, το 2005, διοργανώθηκε προς τιμήν του Δημήτρη Δημητριάδη στην Εθνική Σκηνή της Ορλεάνης από το Atelier Euroéen de la Traduction, μια Ημερίδα η οποία αποτέλεσε ορόσημο στη διαδρομή της αναγνώρισής του στη Γαλλία.²⁸ Εκείνη την εποχή ελάχιστα άρθρα μπορούσε να βρει κανείς στην Ελλάδα για το θεατρικό του έργο. Σε συνέδρια ή συλλογικούς τόμους για το νεοελληνικό έργο δεν περιλαμβανόταν, ενώ η κριτική τον αγνοούσε συστηματικά. Το ενδιαφέρον του γαλλικού θεατρικού χώρου για τον Δημητριάδη ήταν σαφώς εντονότερο – παρότι κι εκεί κανένα θεατρικό του δεν είχε ακόμα ανέβει: Ενδεικτικά, μόνο τη χρονιά 2001-2002 παρουσιάζεται στο Παρίσι σε δραματοποιημένο αναλόγιο το *Πεθαίνω σα χώρα* από τον Γιάννη Κόκκο (Théâtre du Rond-Pont), ο Armando Llamas και ο Olivier Goetz μεταφράζουν τη *Ζάλη των*

²⁴ «Η τραγωδία της ετερότητας: Για το έργο του Δημήτρη Δημητριάδη *Η αρχή της ζωής* στο θέατρο Αμόρε», στο: Δημήτρης Τσατσούλης, *Σημειολογικές προσεγγίσεις του θεατρικού φαινομένου*, Αθήνα, Ελληνικά γράμματα, 1999, σσ. 260-265.

²⁵ «Η δυσκολία και η παροδική ζάλη», περ. *Θραύσμα*, τχ. 1, Φεβρουάριος 1995, Αθήνα, σσ. 22-35.

²⁶ Ο.π.

²⁷ Κατά την Έλση Σακελλαρίδου σ' αυτή τη συνέντευξη, ο Δ. Δημητριάδης «(...) για πρώτη φορά αποκρυσταλλώνει με σαφήνεια τις θέσεις του για την τέχνη του θεάτρου, εν είδει μανιφέστου (...)». (βλ. «Η αναθεώρηση των ειδολογικών ορίων. Το θέατρο του Δημήτρη Δημητριάδη», στο: Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών – Τμήμα Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης, Παράδοση και εκμοντερνισμός στο Νεοελληνικό θέατρο από τις απαρχές ως τη μεταπολεμική εποχή, Πρακτικά του Γ' Πανελλήνιου Θεατρολογικού Συνεδρίου, επιμέλεια Αντώνης Γλυτζουρής & Κωνσταντίνα Γεωργιάδη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2010, σ. 183.)

²⁸ Βλ. το κείμενο της εισήγησης της γράφουσας: «Η επιθυμία του κειμένου», ό.π. / Δημοσιευμένο επίσης στα γαλλικά και στα πορτογαλικά.

ζώων πριν τη σφαγή²⁹ που περιλαμβάνεται στη μορφή του αναλογίου στο πιο έγκυρο Φεστιβάλ σύγχρονης δραματουργίας (Mousson d'été, στο Pont-à-Mousson)· παράλληλα, μεταφράζεται η *Λήθη* από τον Dominique Grandmont, διάσημο μεταφραστή του Καβάφη,³⁰ και ανεβαίνει σε δραματοποιημένο αναλόγιο στο Παρίσι (Crypte St Sulpice). Το 2002 είναι η χρονιά που ανεβάζει τη *Λήθη* και στην Αθήνα ο Θόδωρος Τερζόπουλος. Για το ίδιο κείμενο γράφει η αείμνηστη Ελληνίδα θεωρητικός Τζίνα Πολίτη³¹ από σκοπιά όμως ποιητική, όχι θεατρική. Έπρεπε να αναλάβει ο δραματουργός και σκηνοθέτης Ολιβιέ Πυ τη διεύθυνση του Θεάτρου του Οντεόν, ώστε να ξεδιπλωθεί το εύρος του θεατρικού Δημητριάδη στο μεγάλο αφιέρωμα του 2010 για το οποίο δουλέψαμε μαζί. Στο πλαίσιο αυτό μεταφράστηκαν και εκδόθηκαν στα γαλλικά (με την υποστήριξη του Atelier européen de la traduction και της Maison Antoine Vitez) επτά θεατρικά του έργα μεταξύ των οποίων και ο ατελής ακόμα τότε *Κυκλισμός του τετραγώνου*, που του «απέσπασα» ώστε να το προτείνουμε στο Θέατρο του Οντεόν σχεδόν παρά τη θέλησή του και που αποτέλεσε εντέλει κορωνίδα του αφιερώματος. Ανέκδοτο ακόμη τότε στα ελληνικά, το έργο εκδόθηκε στη γλώσσα που γράφτηκε τρία χρόνια αργότερα,³² με αφορμή το Αφιέρωμα της Στέγης το 2013, που υπήρξε το επιστέγασμα της αναγνώρισής του και στην Ελλάδα.

Από το 2006 τα θεατρικά του έργα αρχίζουν να πυκνώνουν. Ταυτόχρονα, πυκνώνει το σκηνοθετικό και το μεταφραστικό ενδιαφέρον για το θέατρο του Δημητριάδη, προκαλώντας την προσοχή μελετητών με ειδικό ενδιαφέρον για τη σύγχρονη δραματουργία: του Δημήτρη Τσατσούλη, που γράφει, μεταξύ των πλείστων κριτικών για παραστάσεις έργων του Δ.Δ., το επίμετρο της *Ομηριάδας*³³ στην ελληνική του έκδοση που ακολούθησε και αυτή τη γαλλική,³⁴ της Έλσης Σακελλαρίδου, που τον μελετά μέσα από το πρίσμα της υπέρβασης των ειδολογικών ορίων,³⁵ της Λίλας Μαράκα, που εστιάζει στην *Τιμή της ανταρσίας*, το πρώτο του έργο εξετάζοντας την «εισβολή της παράστασης στο δραματικό κείμενο»,³⁶ της Καίτης Διαμαντάκου που πρώτη φώτισε τους στενούς δεσμούς του με το αρχαίο δράμα σε μια σειρά μελετημάτων στην ευρύτερη θεματική της

²⁹ Dimitris Dimitriadis, *Le vertige des animaux avant l'abattage*, trad. Armando Llamas & Olivier Goetz, Editions Les Solitaires Intempestifs, Coll. «La Mousson d'été», 2001. Nouvelle version revue et corrigée par Olivier Goetz, 2009.

³⁰ Dimitris Dimitriadis, *Léthe. Cinq monologues*, trad. Dominique Grandmont, La lettre volée, Bruxelles, 2002.

³¹ Τζίνα Πολίτη, *Η ανεξακρίβωτη σκηνή*, Άγρα, 2001.

³² Δημήτρης Δημητριάδης, *Ο κυκλισμός του τετραγώνου* (εισ. Δήμητρα Κονδυλάκη), Εκδόσεις Νεφέλη, 2013.

³³ Δημήτρης Τσατσούλης, «Το θέατρο της στέρσης και της καταστροφής», επίμετρο στο: Δημήτρης Δημητριάδης, *Ομηριάδα – Τρίπτυχο*, Αθήνα, Ίνδικτος, 2007, σσ. 103-124.

³⁴ Dimitris Dimitriadis, *Homéride* (trad. Michel Volkovitch ed. Dimitra Kondylaki), Edition numérique Atelier Européen de la Traduction Scène Nationale d'Orléans, 2006.

³⁵ Ο.π.

³⁶ Λίλα Μαράκα, «Η εισβολή της παράστασης στο δραματικό κείμενο: Δημήτρη Δημητριάδη, *Η τιμή της ανταρσίας στη μαύρη αγορά*, πρόταση θεατρικού έργου», στο: Γωγώ Κ. Βαρζελιώτη (επιμ.), *Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου «Από τη χώρα των κειμένων στο βασίλειο της σκηνής»*, ΕΚΠΑ – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Αθήνα 26-30 Ιανουαρίου 2011, ΕΚΠΑ – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Αθήνα 2014, σ. 259-268.

πρόσληψης των αρχαίων κειμένων στη σύγχρονη ελληνική δραματουργία,³⁷ και της Λίνας Ρόζη, μελετήτριας του Κολτές και του Ζενέ, που ανασκάπτει τις διακειμενικές συνδέσεις των Γάλλων αυτών συγγραφέων τις πρωτοπορίας με το θέατρο του Δημητριάδη.³⁸ Με όλες και όλους τους/τις παραπάνω ερευνητές και ερευνήτριες υπήρξαμε σε δημιουργική διάδραση και συνομιλία όταν ετοίμαζα το βιβλίο μου, και οφείλω πολλά στις δικές τους προσεγγίσεις.

Η σκοπιά της πρώτης αυτής μονογραφίας για τον θεατρικό Δημητριάδη ήταν πρωτίστως βιωματική και δραματουργική. Καρπός μιας μακρόχρονης αλληλεπίδρασης μεταξύ μας, το βιβλίο μου επιχείρησε μια πρώτη συστηματοποίηση της ζωτικής σχέσης του συγγραφέα με το θέατρο. Και λέγοντας θέατρο, πρέπει να ληφθεί υπόψιν και ο ανθρώπινος παράγοντας που συνδέεται άμεσα με τον κόσμο της σκηνής: γι' αυτό και δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον κατάλογο μεταφράσεων και παραστάσεων, που είναι αποτέλεσμα συναντήσεων, συζητήσεων και ευρύτερης ώσμωσης με τον κόσμο του θεάτρου. Στην περίπτωση του Δημητριάδη είναι πραγματικά αξιοσημείωτες οι περιπτώσεις τόσο εκδόσεων όσο και παραστάσεων που υπεισέρχονται στο συνολικό δραματουργικό αποτέλεσμα και η συστηματική παρουσία μου στις περισσότερες από τις παραστάσεις αυτές στην Ελλάδα και το εξωτερικό από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 έως την εποχή της έκδοσης του βιβλίου βοήθησε σημαντικά στην καταγραφή τους.

Η επόμενη μελέτη για το θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη με τίτλο *Θέατρο του ανθρωπισμού* ανήκε στην Καλλιόπη Εξάρχου, που εστίασε σε μια οπτική φιλοσοφική, συνδεδεμένη με τον ορισμό του δράματος.³⁹ Στην Καλλιόπη Εξάρχου οφείλουμε, επίσης, μια Επιστημονική Δημερίδα προς τιμήν του Δημήτρη Δημητριάδη στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ (26-27 Μαΐου 2016), η οποία έγινε αφορμή για τη δημοσίευση και νέων μελετών για το έργο του από εξέχοντες θεωρητικούς και καλλιτέχνες (Διονύσης Καββαθάς, Ηλίας Παπαγιαννόπουλος, Λίνα Ρόζη, Αφροδίτη Σιβετίδου, Γιώργος Σαμπατακάκης, Έλενα Τορναρίτη, Έλση Σακελλαρίδου, Δήμητρα Μίττα, Στέλλα Κουλάνδρου, Στέλιος Κρασανάκης, Αριστείδης Αντονάς, Μαρίζα Γαλάνη, Σοφία Φελοπούλου, Δαμιανός Κωνσταντινίδης, Ελένη Κασάπη, Καίτη Διαμαντάκου).⁴⁰

³⁷ Βλ. μεταξύ άλλων: Kaiti Diamantakou-Agathou, «Από το Théâtre de la Commune του 1968 στο Théâtre Odéon του 2010: Η διαδρομή του μύθου στο θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη», *Σκηνική πράξη στο μεταπολεμικό θέατρο: Συνέχειες και ρήξεις, Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου αφιερωμένου στον Νικηφόρο Παπανδρέου, Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 30 Σεπτεμβρίου - 3 Οκτωβρίου 2010*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2014, σ. 473-484, κ.ά.

³⁸ Λίνα Ρόζη, «Δημήτρης Δημητριάδης, Jean Genet, Bernard-Marie Koltès: “εκλεκτικές συγγένειες”. Δημιουργικές ανταλλαγές ανάμεσα στο γαλλικό και το ελληνικό θέατρο μέσα από το έργο του Δημήτρη Δημητριάδη», στο: Πλάτων Μαυρομούστακος και Σοφία Φελοπούλου (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου, Σχέσεις Ελλάδας – Γαλλίας: Το θέατρο από το 1960 μέχρι σήμερα, Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδας και ΕΚΠΑ – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, 8-10 Μαΐου 2014*, ΕΚΠΑ – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Αθήνα 2017, σ. 219-235.

³⁹ Καλλιόπη Εξάρχου, *Δημήτρης Δημητριάδης. Το θέατρο του ανθρωπισμού*, Εκδόσεις Σοκόλη, Αθήνα 2016.

⁴⁰ Καλλιόπη Εξάρχου (επιμ.), *Δημήτρης Δημητριάδης: Παραβιάζοντας τα όρια, Πρακτικά Επιστημονικής Δημερίδας, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ, 26-27 Μαΐου 2016*, Σαιξπηρικόν, Θεσσαλονίκη 2018.

Την ανάδειξη του Δημητριάδη στη θεατρική σκηνή ακολούθησε, λοιπόν, σε παραλληλία μια εξίσου ενδιαφέρουσα ερευνητική διαδρομή που κορυφώθηκε στο βιβλίο του Βάλτερ Πούχνερ.

*

Έχει διαπιστωθεί ότι όσο περισσότερες φορές ανεβαίνει ένα έργο –εδώ θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και: όσο περισσότερο μελετάται–, τόσο μεγαλύτερος είναι ο «βαθμός ανοιχτότητάς» του («degré d’ouverture»), όπως τον ορίζει ο Μπερνάρ Ντορτ:⁴¹ το εύρος των ζητημάτων που ανοίγει, το ερμηνευτικό του βάθος, το οποίο ενδεχομένως περιλαμβάνει όχι μόνο πολλές αλλά και αντικρουόμενες μεταξύ τους ερμηνείες. Η ίδια η σκηνική δοκιμασία (καθώς και οι ερευνητικές προσεγγίσεις) είναι το φίλτρο καθιέρωσης έργων και δημιουργών. Φυσικά, κανένας κανόνας δεν είναι ανεξίτητος. Αλλά αυτό είναι ένα κυρίαρχο δεδομένο που ούτε το μεταμοντέρνο μπόρεσε να ανατρέψει. Αν και έχει πλήρως αμφισβητηθεί το ζητούμενο της παραστασιμότητας, τα έργα που μένουν είναι εκείνα που παίζονται (και που μελετώνται), που έχουν γεννήσει τη σκηνοθετική (και την ερευνητική) επιθυμία κι εξακολουθούν να τη γεννούν σε βάθος χρόνου· εκείνα που έχουν συνδιαμορφωθεί από τη σκηνική δοκιμασία (και τις θεωρητικές προσεγγίσεις) στις οποίες ο Δημήτρης Δημητριάδης υπήρξε πάντα ανοιχτός. Όπως η *Τιμή της ανταρσίας στη μαύρη αγορά* που χαρακτήριζε «πρόταση έργου», έτσι και τα περισσότερα έργα του, πριν να φτάσουν στο στάδιο της παράστασης (και της κριτικής ανάλυσης), παραμένουν ζωντανοί οργανισμοί πειραματισμού, ανατροπών, κι ενός ευφορικού παιχνιδιού με τις λέξεις και την πλοκή, που ο συγγραφέας είναι ικανός να αναποδογυρίζει ακατάπαυστα ώσπου να βρει την πιο αντισυμβατική μορφή της.

Αυτό κάνει ιδιαίτερα ριψοκίνδυνο ζήτημα την ένταξη στο corpus του έργου του τα ανέκδοτα – κάτι που συνιστά την πιο τολμηρή πτυχή, κατά τη γνώμη μου, του βιβλίου του Βάλτερ Πούχνερ. Πρόκειται για κείμενα που ενδέχεται είτε να μη βρουν ποτέ τον δρόμο της παράστασης, είτε η σκηνική δοκιμασία να τα αλλάξει. Από την άλλη, η τόλμη αυτή, το θάρρος να αναδείξει κάτι που βρίσκεται ακόμα στη σκιά, που κανείς ακόμα δεν έχει αναγνωρίσει, είναι που ορίζει τον ρόλο ενός διεισδυτικού κριτικού, ενός ερευνητή που ανοίγει νέους δρόμους. Αυτό το θάρρος χαρακτήριζε, νομίζω, όλους και όλες τις ερευνήτριες που ασχολήθηκαν μέχρι σήμερα με το έργο του Δημητριάδη, ενός δημιουργού που, μην παύοντας να παραβιάζει τα όρια, έχει την τάση να παρασύρει και την έρευνα «εκτός ορίων». Της ίδιας υπέρβασης κοινωνεί και το βιβλίο του Βάλτερ Πούχνερ, το οποίο αποδεικνύεται μάλιστα ακόμα πιο θαρραλέο: Όχι μόνο γιατί αγκαλιάζει το θέατρο του Δημητριάδη σε βάθος τριακονταπενταετίας, αλλά γιατί εστιάζει και μελετά το κάθε έργο ξεχωριστά, ανέκδοτο ή μη, προσφέροντας ένα πολύτιμο βιβλιογραφικό εργαλείο, έναν υποδειγματικό οδηγό γι’ αυτό τον ανεξερεύνητο θησαυρό που είναι το θέατρο του Δημητριάδη. Αλλά και γι’ αυτό τον αβυθομέτρητο άνθρωπο που, όπως σημειώνει ο σπουδαίος μελετητής,

⁴¹ Bernard Dort, *Le Spectateur en dialogue*, P.O.L., Paris 1995, σ. 263.

~ 599 ~

συμπυκνώνει την «ένωση των αντιθέτων»,⁴² σαν τον ήρωά του Έριχ Φον Στροχάιμ· που είναι το θέατρο «αυτός ο ίδιος».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ - ΣΤΑΘΜΟ ΤΟΥ ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

Το άρθρο αυτό στοχεύει στην ανάδειξη της επιστημονικής συμβολής της μελέτης του Βάλτερ Πούχνερ *Το θεατρικό έργο του Δημήτρη Δημητριάδη. Ένα δοκίμιο για τον θεατρικό μεταμοντερνισμό* (Εκδόσεις Νεφέλη, «Θέατρο: Τέχνη - Κοινωνία - Πολιτική», 2023, 620 σελ.). επιχειρώντας μια συνοπτική αναδρομή στην έρευνα για το θέατρο του Έλληνα δραματουργού που ο συγγραφέας χαρακτηρίζει, «μετά τον Ιάκωβο Καμπανέλλη ως τον πιο παραγωγικό της σύγχρονης λογοτεχνικής και θεατρικής ιστορίας». Επιστέγασμα της κριτικής πρόσληψης του θεατρικού Δημητριάδη που είχε προηγηθεί από το 1990 και εξής, το βιβλίο του Πούχνερ κλονίζει οριστικά το στάτους του «outsider» που συνόδευε τον συγγραφέα για δεκαετίες εγκυρώνοντάς τον ως κορυφαίο δραματουργό. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει σφαιρικά το corpus του θεατρικού του έργου, αφού συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τα πλέον των εξήντα δημοσιευμένα θεατρικά του αλλά και τα ανέκδοτα έως το 2019.

⁴² Βλ. Πούχνερ, ό.π., σ. 494 (“Stroheim, Un film muet”): «Αυτή η ένωση των αντιθέσεων είναι άλλωστε και ο ίδιος: όλη τη ζωή του παίζει θέατρο· είναι η φύση του («Αυτός ο ίδιος / είναι / το θέατρο».

ABSTRACT**REVISITING THE CRITICAL RESEARCH INTO DIMITRIS DIMITRIADIS' THEATRICAL WORK ON THE OCCASION OF WALTER PUCHNER'S MONUMENTAL STUDY**

This article seeks to foreground the scholarly merits of Walter Puchner's published study *The Theatre of Dimitris Dimitriadis: An Essay on Theatrical Postmodernism* (Nefeli Publishing, «Theatre: Art—Society—Politics» series, 2023, 620 pages), by offering a brief yet concise retrospective of the research conducted on the Greek dramaturg's theatrical work—whom Puchner sketches as «the most prolific figure in contemporary literary and theatrical history, second only to Iakovos Kambanellis». As a culmination of the critical research into Dimitriadis' work since the 1990s, Puchner's volume definitively dispels the long-standing perception of the dramaturg as an “outsider,” firmly establishing him as a leading playwright. In doing so, it provides a comprehensive account of his body of theatre work, encompassing more than sixty published plays as well as a significant number of unpublished texts, extending through to 2019.

Η ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Η Δήμητρα Κονδυλάκη είναι Επίκουρη Καθηγήτρια του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με γνωστικό αντικείμενο «Διαπολιτισμική επικοινωνία και διαμεσολάβηση». Είναι Δρ Συγκριτικής Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης, δραματουργός και μεταφράστρια, σπούδασε Επικοινωνία & ΜΜΕ στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (1991-1995), θέατρο και συγκριτική λογοτεχνία στο Παρίσι με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. Έχει, επίσης, μεταπτυχιακό δίπλωμα D.E.A. από το Ινστιτούτο Θεατρικών Σπουδών του Παρισιού (Censier Paris III, 1997). Η διατριβή της υπό τη διεύθ. του Καθηγητή Denis Guénoun (PARIS IV-Sorbonne, 2003) αφορά τη θεατρική έκδοση στην Ελλάδα και τη Γαλλία κατά τα έτη 1980-2000 και τη συμβολή της στην ανάπτυξη ενός νέου «θεάτρου λόγου». Έχει διδάξει δημιουργική γραφή, μετάφραση, διαπολιτισμική επικοινωνία, ιστορία θεάτρου και δραματολογία στα Τμήματα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, του Πανεπιστημίου Πατρών, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου από το 2004 και στα Μεταπτυχιακά Προγράμματα του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΠΜΣ «Δημιουργική γραφή») από το 2017. Διηύθυνε το Εργαστήριο Θεατρικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου (2009-2020). Διετέλεσε Καλλιτεχνική Σύμβουλος και Υπεύθυνη Εκδόσεων στο Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου (2016-2025.) Μέλος της *Société des auteurs et compositeurs dramatiques* και του Διεθνούς Κέντρου Θεατρικής Μετάφρασης - *Maison Antoine Vitez* (Paris), έχει συνεργαστεί με διεθνείς πολιτιστικούς οργανισμούς και φεστιβάλ (Odéon-Théâtre de l'Europe, Atelier Européen de la Traduction - Scène Nationale d'Orléans, Διεθνές Ινστιτούτο Θεάτρου κ.ά.). Έχει μεταφράσει κορυφαίους συγγραφείς (Μισέλ Βιναβέρ, Ζαν Ζενέ, Εζέν Ιονεσκό, Αλφρέ ντε Μυσσέ, Ζωρζ Φεντώ, Μωρίς Μαίτερλινκ, Μαρίνα Τσβετάγεβα κ.ά.). Θεωρητικά άρθρα

της για τη σύγχρονη λογοτεχνία, τη μετάφραση και το θέατρο έχουν δημοσιευτεί στην Ελλάδα και το εξωτερικό με σημαντικό αριθμό ετεροαναφορών. Έχει εκδώσει τις μονογραφίες *Ο θεατρικός Δημήτρης Δημητριάδης. Εξερευνώντας τη δυνατότητα του αναπάντεχου* (Υποψήφιο καλύτερο θεατρολογικό σύγγραμμα Ένωσης Ελλήνων Θεατρικών & Μουσικών Κριτικών, Νεφέλη 2016) και *Η γλώσσα του σύγχρονου θεάτρου στον ορίζοντα της λογοτεχνίας* (Νεφέλη 2023).

THE AUTHOR

Dimitra Kondylaki is an Assistant Professor in the Department of French Language and Literature at the National and Kapodistrian University of Athens, specializing in «Intercultural Communication and Mediation». She holds a PhD in Comparative Literature from the Sorbonne University and is also a dramaturg and translator. She studied Communication & Mass Media at Panteion University (1991-1995), and theatre and comparative literature in Paris on an I.K.Y. scholarship (State Scholarships Foundation). She also holds a Master's degree (D.E.A.) from the Institute of Theatrical Studies in Paris (Censier Paris III, 1997). Her PhD, supervised by Professor Denis Guénoun (PARIS IV-Sorbonne, 2003), focused on theatre publishing in Greece and France during the years 1980-2000 and its contribution to the emergence of a new "theatre of the word" (*théâtre de parole*). Since 2004, she has taught creative writing, translation, intercultural communication, theatre history, and dramaturgy in the Theatre Studies Departments of the National and Kapodistrian University of Athens (NKUA), the University of Patras, and the University of Peloponnese. Since 2017, she has also taught in the Postgraduate Programs of the NKUA Theatre Studies Department and the Hellenic Open University (MSc in "Creative Writing"). She directed the Theatre Translation Workshop at the French Institute of Greece (2009-2020). She served as Artistic Consultant and Head of Publications at the Athens and Epidaurus Festival (2016-2025). A member of the *Société des auteurs et compositeurs dramatiques* and the International Centre for Theatrical Translation - *Maison Antoine Vitez* (Paris), she has collaborated with international cultural organizations and festivals (Odéon - *Théâtre de l'Europe*, *Atelier Européen de la Traduction - Scène Nationale d'Orléans*, International Theatre Institute, etc.). She has translated leading writers (Michel Vinaver, Jean Genet, Eugène Ionesco, Alfred de Musset, Georges Feydeau, Maurice Maeterlinck, Marina Tsvetaeva, etc.). Her theoretical articles on contemporary literature, translation, and theatre have been published in Greece and abroad, garnering a significant number of heteroreferences (citations). She has authored the monographs: *The Theatrical Dimitris Dimitriadis: Exploring the Possibility of the Unexpected* (Nominated for Best Theatrical Publication by the Association of Greek Theatre and Music Critics, Nefeli 2016); *The Language of Contemporary Theatre on the Horizon of Literature* (Nefeli 2023).